

USAID | **УКРАЇНА**
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Фонд Східна Європа

ЛАБОРАТОРІЯ
ЗАКОНОДАВЧИХ
ІНІЦІАТИВ
www.parlament.org.ua

ТІНЬОВИЙ ЗВІТ

ЩОДО ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ЗАХОДІВ З РЕАЛІЗАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЛАНУ ДІЙ З ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ НА ПЕРІОД ДО 2020 РОКУ

(скорочена версія)

ІНСТИТУТ СТАЛОГО ВРЯДУВАННЯ

Київ, 2016

Підготовка та презентація аналітичних доповідей у форматі Shadow Report (тіньові звіти) є частиною проекту, який реалізує ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив» у рамках програми USAID «РАДА: відповідальність, підзвітність, демократичне парламентське представництво». Програма USAID «РАДА», що виконується Фондом Східна Європа, сприяє становленню підзвітнього, відповідального і демократичного парламентського органу.

Тіньовий звіт щодо виконання Плану заходів з реалізації Національного плану дій з енергоефективності на період до 2020 року розроблено ГО «Інститут сталого врядування» за замовленням ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив».

Про ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив»

Місією ГО «Лабораторії законодавчих ініціатив» є сприяння утвердженню демократичних цінностей, розвитку політичної культури та правової свідомості громадян і політиків, розповсюдження кращих світових практик для формування ефективних державних інституцій, сприяння євроінтеграційному вектору розвитку України.

Про ГО «Інститут сталого врядування»

ГО «Інститут сталого врядування» (ІСВ) має на меті просування ідей «good governance» у сфері сталого розвитку шляхом впровадження політик, які є водночас ефективними, демократичними та збалансованими на соціо-економічному, екологічному та безпековому рівнях. Фокусом ІСВ на 2016-2019 рр є стала енергетика, сталий транспорт та розвиток демократії.

ЗМІСТ

СУЧАСНИЙ СТАН У СФЕРІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ	- 4 -
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ. ЇЇ ВИКОНАННЯ.	- 6 -
БЛОК 1: СЕКТОРАЛЬНІ ЗАХОДИ З ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ	- 7 -
Сприяння залученню інвестицій в термомодернізацію житлових будівель, зокрема через реалізацію механізмів здешевлення вартості таких заходів.	- 7 -
Впровадження економічних та нормативно-правових засад укладення енергосервісних договорів щодо термомодернізації будівель бюджетних установ.	- 15 -
БЛОК 2: МІЖСЕКТОРАЛЬНІ ЗАХОДИ З ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ	- 19 -
Встановлення мінімальних вимог до енергоефективності будівель та енергоспоживчих продуктів (обладнання), забезпечення функціонування системи енергетичного маркування електрообладнання побутового призначення	- 19 -
Забезпечення 100% комерційного обліку споживання природного газу, теплової енергії та води	- 21 -
БЛОК 3: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СФЕРИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ	- 25 -
Розроблення проекту ЗУ щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів	25 -
Розроблення проекту ЗУ “Про енергетичну ефективність будівель”	- 28 -
Розроблення проекту ЗУ щодо вдосконалення відносин у сфері теплопостачання, надання послуг з централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води в частині врегулювання відносин з питань від’єднання споживачів від централізованих систем	- 32 -
Розроблення проекту ЗУ щодо скасування митних та податкових преференцій під час ввезення на митну територію України енергоефективного обладнання, устаткування та комплектувальних виробів	- 34 -
Розроблення проекту ЗУ щодо укладення довгострокових договорів на постачання теплової енергії	- 36 -
ВИСНОВКИ	- 40 -
ЩОДО ЗАГАЛЬНОЇ СИТУАЦІЇ ТА БАР’ЄРІВ НА РИНКУ	- 40 -
Бар’єри на шляху підвищення енергоефективності в Україні:	- 41 -
План заходів з реалізації Національного плану дій з енергоефективності на період до 2020 року	- 43 -

СУЧАСНИЙ СТАН У СФЕРІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ

Питання енергетики вже набуло статусу «вузького місця» для економічного та соціального розвитку країни. Це відображається, серед іншого, у зростанні цін на енергоносії. Подальше нераціональне використання енергоносіїв стає ще більш очевидним на фоні зростання шкоди, що завдається навколишньому середовищу. Тому населення та бізнес, а також все суспільство повинні бути зацікавлені в ощадливому споживанні енергоносіїв та ефективному використанні природних ресурсів.

Підвищення енергоефективності, тобто зниження обсягу енергоносіїв, що використовується для виробництва певної кількості товарів і послуг, стало головним предметом енергетичної та економічної політики багатьох держав. Проте, показник енергоемності значно коливається між різними країнами. Емпіричні факти свідчать, що українські споживачі і компанії нераціонально витрачають енергоносії. Зокрема енергоемність української економіки є у 3,8 рази більшою, ніж у країнах Європейського Союзу.¹

Кожний уряд незалежної України одним з головних пріоритетів у своїй діяльності визначав необхідність розв'язання проблем підвищення енергоефективності житлово-комунального господарства. У своїх програмах дій вони намічали шляхи розв'язання цих проблем, розробляли відповідні державні програми, визначали комплекс заходів, які сприяли їх реалізації.

У нашій країні традицією є те, що всі загальнодержавні проблеми вирішуються, у першу чергу, за рахунок населення, а реформи, які проводяться, досить часто стають для українців непосильним тягарем. Особливо така тенденція добре проглядається у реформуванні житлово-комунального господарства.

Українцям дедалі частіше доводиться самотужки вирішувати житлово-комунальні проблеми. Найбільше розвивається індивідуальна «творчість» населення в підвищенні енергоефективності житла. Парадоксальність ситуації полягає в тому, що населення, вкладаючи величезні кошти в хаотичну термомодернізацію своїх квартир, абсолютно не впливає на зниження енергоспоживання, а в більшості випадків, навпаки, його множить.

Досвід багатьох країн показує, що лише комплексна термомодернізація існуючого житлового фонду здатна кардинально вплинути на скорочення споживання енергоресурсів. Комплексна ж модернізація будівлі, за підрахунками фахівців, може в остаточному підсумку забезпечити економію енергоресурсів близько 50%. Міжнародне енергетичне агентство (МЕА) стверджує, що кожен долар, інвестований в енергоефективність, обернеться 4 дол. економії, причому такий проект повністю окупиється приблизно за чотири роки.²

За даними Звіту про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, передбачених на здійснення заходів у сфері енергоефективності та енергозбереження, затвердженого рішенням Рахункової палати від 23.02.2016 №3-2, цілісна система нормативно-правового забезпечення питань енергоефективності та енергозбереження не створена, а заходи стимулювання

¹ http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/2012/PP_01_2012_ukr.pdf

² http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=745:pidvishchennya-energoefektivnosti&catid=8&Itemid=350

енергозбереження, які запроваджуються державою на нормативно-правовому рівні, є безсистемними і непослідовними.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ. ЇЇ ВИКОНАННЯ.

Розпорядженням КМУ від 25 листопада 2015р. №1228-р затверджено план заходів з реалізації Національного плану дій з енергоефективності на період до 2020 року, в якому чітко визначені відповідальні виконавці, строк виконання та очікувані результати впровадження кожного заходу.

Усі заходи, визначені в даному плані дій відповідають основним проблемам енергетичної сфери України на сьогодні, вони є чітко визначеними та спланованими.

Для включення до скороченого тіншового звіту обрано заходи, які, на думку авторів, є або найбільш актуальними станом на дату написання звіту, або сприяють зміні мислення населення стосовно проблеми енергоефективності. Обрані заходи:

блок 1: секторальні заходи з підвищення енергоефективності

- Сприяння залученню інвестицій в термомодернізацію житлових будівель, зокрема через реалізацію механізмів здепешлення вартості таких заходів;
- Впровадження економічних та нормативно-правових засад укладення енергосервісних договорів;

блок 2: міжсекторальні заходи з підвищення енергоефективності

- Встановлення мінімальних вимог до енергоефективності будівель та енергоспоживчих продуктів (обладнання), забезпечення функціонування системи енергетичного маркування електрообладнання побутового призначення;
- Забезпечення 100-відсоткового комерційного обліку споживання природного газу, теплової енергії та води;

блок 3: нормативно-правове забезпечення розвитку сфери енергоефективності

- Розроблення проекту Закону України щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів;
- Розроблення проекту ЗУ “Про енергетичну ефективність будівель”;
- Розроблення проекту ЗУ щодо вдосконалення відносин у сфері теплопостачання, надання послуг з централізованого опалення та центра-лізованого постачання гарячої води в частині врегулювання відносин з питань від’єднання споживачів від централізованих систем;
- Розроблення проекту ЗУ щодо скасування митних та податкових преференцій під час ввезення на митну територію України енергоефективного обладнання, устаткування та комплектувальних виробів;
- Розроблення проекту ЗУ щодо укладення довгострокових договорів на постачання теплової енергії.

БЛОК 1: СЕКТОРАЛЬНІ ЗАХОДИ З ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

Сприяння залученню інвестицій³ в термомодернізацію житлових будівель, зокрема через реалізацію механізмів здешевлення вартості таких заходів.

Виконавці⁴: Держенергоефективності, Мінрегіон
Строк виконання: 2015 – 2020 рр.
Очікувані результати: Термомодернізація до 25 відсотків житлових будівель (одно- та багатоквартирних будівель), що потребують підвищення рівня енергоефективності

Опис сектору житлових будівель

Станом на 1 січня 2016 р. житловий фонд України становив 9 113 051⁵ одиниць житлових будівель, з них – 3 308 635 од. в міських поселеннях, 5 804 416 од. в сільській місцевості. Відповідно, загальна площа житлових приміщень станом на 01.01.2016 становить 973 786 248⁶ кв. м., з них в міських поселеннях – 592 539 284 кв. м., в сільській місцевості – 381 246 964 кв. м.

Споживання природного газу населенням і бюджетними організаціями за 2015 рік склало – 12,178 млрд.м³ (на 22,6% менше ніж в 2014 році), що становило 36,11% від загального споживання газу в Україні за 2015 р. (33,727 млрд. м³).⁷

Згідно даних за 2014 рік побутовим сектором було спожито ресурсів 20 384 тис. т.н.е., з відповідним розподілом: вугілля й торф – 290 тис. т.н.е., нафтопродукти – 32 тис. т.н.е., природний газ – 11 743 тис. т.н.е., біопаливо та відходи – 1 070 тис. т.н.е., електроенергія – 3 352 тис. т.н.е., теплоенергія – 3 897 тис. т.н.е..⁸

Згідно оцінки експертів від Мінрегіону в першу чергу потребують термомодернізації 40 410 будівель (239 600 000 кв. м.), з котрих в період з 1971 – 1980 рр. побудовано 18 140 будівель (105 100 000 кв. м.), а в період з 1981 – 1990 рр. побудовано 22 270 будівель (134 500 000 кв. м.).⁹ Відповідно, співставивши ці дані зі статистикою по житловому фонду за 2015 р. можна вивести, що 0,44% всіх житлових будівель потребує першочергової термомодернізації, проте їхня частка у житловій площі становить 24,6%, і відповідно їхній вплив на загальну картину споживання є доволі значним.

³ Під інвестиціями розуміються кошти приватних інвесторів або залучені кредитні ресурси.

⁴ Тут і далі “виконавці”, “строк виконання” та “очікувані результати” – згідно Плану заходів з реалізації Національного плану дій з енергоефективності на період до 2020 року.

⁵ Дані згідно Статистичного бюлетеня Державної служби статистики України «Житловий фонд України у 2015 році» - стр. 76.

⁶ Дані згідно Статистичного бюлетеня Державної служби статистики України «Житловий фонд України у 2015 році» - стр. 8.

⁷ Згідно даних центру Разумкова «Енергетична галузь України: Підсумки 2015 року», стр. 9.

http://razumkov.org.ua/upload/2016_ENERGY.pdf

⁸ Дані по енергетичному балансу України за 2014 рік від 21.12.2015 р., стр. 5

<http://www.uabio.org/img/files/news/pdf/energy-balance-ukraine-2014.pdf>

⁹ Публікація на сайті Мінрегіон від 14.03.2016 р. (<http://www.minregion.gov.ua/press/news/v-ukrayini-blizko-90-bagatopoverhivok-potrebuyut-termomodernizatsiyi/>)

Окрім того, в публікації Мінрегіону від 14.03.2016 р. стосовно першочерговості термомодернізації надається Довідка, що на замовлення Мінрегіону ДП НДІБК (ДП «Науково-дослідний інститут будівельних конструкцій») розробив наступний документ - «Дослідження сучасних теплоізоляційних систем та розробка принципових будівельно-технічних рішень термореконструкції фасадів житлових будинків 1960-1995 років забудови з метою підвищення їх енергоефективності та зниження рівня споживання енергоресурсів будівель житлового фонду»¹⁰, в котрому дається оцінка житлового сектору, а також потенціалу заходів термореконструкції будівель 1960 – 1995 рр. будівництва.

В даному документі сектор багатоповерхових будівель 1960 – 1995 рр. будівництва оцінювався загальною площею приблизно 280 000 000 кв. м. з відповідним потенціалом економії енергоресурсів при фасадній термореконструкції близько 3,7 млн.т. умовного палива або 3,2 млн. м³ газу.

Відповідно опираючись на даний документ можна зробити висновок, що в оцінці необхідності термомодернізації не враховані багатоповерхові будівлі, котрі не попадають в період з 1971 по 1990 рр. Окрім того, в повідомленні Міненерго від 14.03.2016 р. зазначено, що близько 90% всіх багатоповерхових будівель потребують термомодернізації, проте, за даними Статистичного бюлетеня Державної служби статистики України «Житловий фонд України у 2015 році» розподіл на будівлі вище та нижче 5-ти поверхів¹¹, такий розподіл відсутній і Статистичному бюлетені Державної служби статистики України «Житловий фонд України у 2014 році». Відповідно, це означає, що наведені дані важко перевірити.

Отже, якщо надавати оцінку “Очікуваним результатам”, то можна припустити, що до 2020 року очікується, що буде виконана термомодернізація до 10 102 багатоповерхових будівель (верхня планка, так як в цілях вказано “до 25%”). Тобто, теоретично, кожного року середня кількість термомодернізованих будівель мала б становити 1 683 будівлі. Проте в очікуваних результатах зазначено «Термомодернізація до 25 відсотків житлових будівель (одно- та багатоквартирних будівель), що потребують підвищення рівня енергоефективності», що дуже ускладнює проведення оцінки щодо очікуваної кількості будинків з проведеною термомодернізацією.

Проаналізуємо визначення терміну “термомодернізація” та безпосередньо заходи по залученню інвестицій.

Термомодернізація - комплекс ремонтно-будівельних робіт, спрямованих на поліпшення теплотехнічних показників огорожувальних конструкцій будівель, показників енергоспоживання інженерних систем та забезпечення енергетичної ефективності будівлі не нижче мінімальних вимог до енергетичної ефективності будівель.¹²

¹⁰ Звіт про Науково-дослідну роботу ДП НДІБК «Дослідження сучасних теплоізоляційних систем та розробка принципових будівельно-технічних рішень термореконструкції фасадів житлових будинків 1960-1995 років забудови з метою підвищення їх енергоефективності та зниження рівня споживання енергоресурсів будівель житлового фонду» від 2012 року. (<http://old.minregion.gov.ua/attachments/files/bydivnitstvo/texnichne-regulyuvannya/naukovo-tehnichny-rozvytok/Zvity%202012%20rik/44.pdf>)

¹¹ Будівлі вище 5-ти поверхів належать до багатоповерхових будівель, будівлі з 1-4 поверхами – належать до малоповерхових.

¹² Визначення згідно ДСТУ-Н Б В.3.2-3:2014 «Настанова з виконання термомодернізації житлових будинків» (http://dbn.at.ua/_ld/11/1199_0001_dstu-n-b-v.pdf)

Нормативне забезпечення даного заходу визначається Порядком №1056 (Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів щодо ефективного використання енергетичних ресурсів та енергозбереження, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2011 р. редакція від 16.09.2016 р.).

Далі будемо приводити дані Згідно Рішення Рахункової Палати №3-2 від 23.02.2016 року та Звіту Рахункової Палати про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, передбачених на здійснення заходів у сфері енергоефективності та енергозбереження, зокрема вибіркові цитати, що стосуються даного заходу.

Законом №74 (ст. 6) визначено, що для проведення ефективної цілеспрямованої діяльності держави щодо організації та координації дій у сфері енергозбереження розробляються та приймаються державні цільові, регіональні, місцеві та інші програми.

У березні 2010 року Кабінет Міністрів України затвердив Державну цільову економічну програму енергоефективності на 2010-2015 роки ¹³(далі – Державна програма). Державний замовник цієї програми – Держенергоефективності; керівник – Голова Держенергоефективності; виконавці заходів – Держенергоефективності, центральні, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

На сьогодні після усіх змін і доповнень до Державної програми її назва визначена як «Державна цільова економічна програма енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010–2016 роки». Наприкінці 2015 року термін її дії Кабінетом Міністрів України продовжено на 2016 рік¹⁴.

Орієнтовний обсяг фінансування Державної програми становить 343,4 млрд грн, у т. ч. 5,1 млрд грн – за рахунок державного бюджету (1,5 відс. загального обсягу фінансування); 15,0 млрд грн – за рахунок місцевих бюджетів (4,4 відс.); 323,3 млрд грн – за рахунок інших джерел (94,1 відсотка).

Необхідно відзначити, що у 2012–2015 роках з метою залучення на виконання Державної програми коштів, які надійшли від ЄС за Угодою про фінансування програми «Підтримка виконання Енергетичної стратегії України в галузі енергоефективності та відновлювальних джерел», програма була доповнена заходами щодо стимулювання населення та юридичних осіб (об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) та житлово- комунальних кооперативів (ЖКХ) до впровадження енергоефективних заходів шляхом, зокрема, компенсації їм за рахунок коштів державного бюджету частини суми банківських кредитів.» Суть цього заходу - залучення юридичними та фізичними особами банківських кредитів на придбання енергоефективного обладнання та/або матеріалів, частина суми яких відшкодовується за рахунок коштів державного бюджету.

На користь цих осіб державою відшкодовано у 2014 році – 2,4 млн грн, у 2015 році – 301,9 млн гривень. Ці кошти дали можливість залучити кредитні кошти на зазначені заходи: у 2014 році – 12,4

¹³ Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2010 №243 «Про затвердження Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010-2015 роки»

¹⁴ Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 №929 «Про продовження строку виконання Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки».

млн грн, у 2015 році – 918,9 млн гривень. За прогнозними розрахунками Держенергоефективності, за підсумком 2014 року економія газу населенням становила понад 220 тис. куб. м і зростатиме щомісяця завдяки приєднанню нових негазових котлів.

Приведемо дані щодо використання передбачених коштів Фінансування Державної програми згідно даних Рахункової Палати, проте лише за 2014 та 2015 рр. (Дані в млн. грн.)

Рік	Державний бюджет			Місцеві бюджети		Інші джерела		Всього		
	план	факт	відс	план	факт	план	факт	план	факт	відс
2014	498,10	2,40	0,50	2 950,00	572,80	86 409,40	10 369,90	89 857,50	10 945,10	12,20
2015	405,30	301,90	74,50	3 300,00	*	98 716,50	*	102 421,80		*
2016	893,80	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом	1 797,20	304,30	17%	6 250,00	572,80	185 125,90	10 369,90	192 279,30	10 945,10	6%

«*» позначені дані, котрі були відсутні на дату подачі звіту.

“У досліджуваному періоді фінансування заходів у сфері енергоефективності та енергозбереження передбачалося законом про державний бюджет та урядовими рішеннями в таких обсягах: 2014 рік – 504 123,0 тис. грн (КПКВК 1206040 – 6 000,0 тис. грн; КПКВК 1206060 – 498 123,0 тис. грн); 2015 рік – 495 718,9 тис. грн (КПКВК 2754060).”¹⁵

2014–2015 роках за бюджетною програмою «Реалізація Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010–2015 роки» (2014 рік – КПКВК 1206060; 2015 рік – КПКВК 2754060) використано 304277,5 тис. грн бюджетних коштів: у 2014 році – 2404,1 тис. грн; у 2015 році – 301873,4 тис. гривень.

Відповідно до Порядку №1056, Держенергоефективності використовує кошти на здійснення таких заходів, передбачених Державною програмою:

- проведення модернізації та заміни котлів з переведенням їх на альтернативні види палива (2014, 2015 рр.);
- заходи, спрямовані на формування в суспільстві свідомого ставлення до необхідності підвищення енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива (2014, 2015 рр.);
- оснащення суб’єктів господарювання у сфері виробництва теплової енергії комунальної форми власності приладами обліку фактичного відпуску теплової енергії (2014 р.);

¹⁵ Дані Звіту Рахункової Палати (http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16748159/Zvit_3-2.pdf?subportal=main) стр. 20

- погашення кредиторської заборгованості минулих років за бюджетними зобов'язаннями, взятими на облік органами Казначейства (2015 р);
- для населення – відшкодування частини суми кредиту, залученого для придбання котлів з використанням будь-яких видів палива та енергії (за винятком природного газу та електроенергії) та відповідного додаткового обладнання і матеріалів до них (2014, 2015 рр.);
- для ОСББ і ЖБК – відшкодування частини суми кредиту, залученого для придбання енергоефективного обладнання та/або матеріалів, до яких, зокрема, належать обладнання і матеріали для облаштування індивідуальних теплових пунктів; прилади обліку, лічильники, вікна та балконні двері для місць загального користування; обладнання і матеріали для проведення робіт з теплоізоляції (термомодернізації) зовнішніх стін, 24 підвальних приміщень; додаткове обладнання і матеріали до вищезазначених систем та інше (2015 р.);
- для населення – відшкодування частини суми кредиту, залученого для придбання енергоефективного обладнання та/або матеріалів, до яких, зокрема, належать радіатори опалення; регулятори температури повітря; вікна та балконні двері з енергозберігаючим склом; прилади обліку, лічильники; обладнання і матеріали для проведення робіт з теплоізоляції (термомодернізації) зовнішніх стін, підвальних приміщень; додаткове обладнання і матеріали до вищезазначених систем та інше (2015 р.).

Відповідно до цільових заходів в рамках термомодернізації належать лише останні два (виділені курсивом), при цьому, якщо звернути увагу на нормативне визначення термомодернізації, то лише частина з них належать до таких, а саме:

«вікна та балконні двері з енергозберігаючим склом; обладнання і матеріали для проведення робіт з теплоізоляції (термомодернізації) зовнішніх стін, підвальних приміщень; додаткове обладнання і матеріали до вищезазначених систем та інше.»

Стосовно видачі кредитів, то малу ефективність заходу можна пояснити тим, що у 2014 році кошти могли видаватись лише через один банк - ПАТ «Державний ощадний банк України» (АТ «Ощадбанк»), у квітні 2015 року кількість банків було розширено - АБ «Укргазбанк» і ПАТ «Укресімбанк»¹⁶, що значно покращило тенденцію протягом 2015 року. Проте, навіть такий крок є порушенням ст. 4 Закону України від 11.01.2001 №2210 «Про захист економічної конкуренції».

Стосовно Порядку №1056 варто зазначити, що Порядком №1056 не передбачено можливості залучення Держенергоефективності до контролю за цільовим використанням кредитних коштів. Відповідно це означає, що Держенергоефективності не має юридичного права проконтролювати цільове використання коштів.

У 2014 році, відповідно до договору про взаємодію з АТ «Ощадбанк», Держенергоефективності перерахувало 2404,1 тис. грн для відшкодування частини суми кредиту 737 позичальникам. У 2015 році, відповідно до договорів про взаємодію, Держенергоефективності перерахувало уповноваженим банкам для відшкодування частини суми кредиту 56 302 позичальникам (з урахуванням квартир, які об'єднані в ОСББ і ЖБК, – 65 965 позичальників) кошти на загальну суму 301 930,5 тис. грн.

¹⁶ Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 №231 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 1 березня 2010 р. №243 і від 17 жовтня 2011 р. №1056».

Відповідно до даних звіту Рахункової палати, на який ми посилаємося вище:

Енергоефективні заходи	Кількість позичальників	Сума кредиту, тис. грн.	Відшкодування частини суми кредиту	
			всього, тис. грн.	питома вага, тис. грн.
Дані за 2014 рік				
На придбання населенням котлів	737,00	12389,2	2404,1	19,1
Дані за 2015 рік				
На придбання населенням котлів	11 659,00	190 597,70	41946,2	22
На придбання ОСББ і ЖБК енергоефективного обладнання та/або матеріалів (кількість квартир)	133 (9 796)	11 591,40	4973,9	42,9
На придбання населенням енергоефективного обладнання та/або матеріалів	44 510,00	716 274,40	255010,4	35,6
Разом 2015 рік: (Кількість квартир)	56 302 (65 965)	918 463,50	301 930,5	32,9
Разом (2014-2015 роки): (Кількість квартир)	57 039 (66 702)	930 852,70	304 334,6	32,7

Дані з таблиці дають розуміння, на що саме були спрямовані кредитні кошти. Відповідно до завдань даного заходу важливі дані виділені курсивом.

Отже, за 2014 рік кредитів на енергоефективне обладнання не видавалось взагалі, або вони не були виявлені Рахунковою палатою.

У 2015 році було видано 133 кредити для ОСББ на загальну суму 11 591 400,00 грн., тобто середня вартість кредиту була у розмірі 87 153,00 грн. Відповідно, дуже важко оцінити реальний вплив залучення даних інвестицій на здійснення даного заходу, так як присутня інформація лише стосовно залучення кредитів, проте немає звітності щодо виконаної роботи. Окрім того, для виконання заходів щодо термомодернізації (згідно вище приведеного визначення) зазначених коштів недостатньо.

Відповідно до презентації результатів «Ефективності Урядової програми для ОСББ: результати національного дослідження, факти, успішні приклади»¹⁷ від 12.07.2016 р, на прикладі ОСББ «Явір-2011» на 172 квартири (Волинська область) можна побачити вартість Утеплення будинку зі встановленням ІТП – 2 100 000,00 грн., що підтверджує неповноту даних для оцінки результативності.

Стосовно кредитів для населення – у 2015 році було видано 44 510 кредитів на загальну суму 716 274 400,00 грн., тобто середня вартість кредиту була у розмірі 16 092,00 грн. На підставі

¹⁷ <http://saec.gov.ua/sites/default/files/Report.pdf>

наведених даних важко оцінити скільки саме кредитів пішло на здійснення заходу, що аналізується, та в якій мірі, в загальному через брак відповідних даних.

Інформація про терміни укладання кредитних договорів.¹⁸

Термін укладання кредитного Договору	На придбання ОСББ та ЖБК матеріалів	На придбання матеріалів	Всього	Питома Вага
	2015 рік	2015 рік		
1-2 місяці	1	1	2	0,004%
6 місяців	1	129,00	130,00	0,291%
12 місяців	21	2 908,00	2 929,00	6,561%
18 місяців	-	162,00	162,00	0,363%
24 місяця	10	1 742,00	1 752,00	3,924%
36 місяців	15	39 181,00	39 196,00	87,799%
від 3 до 120 міс	85	387,00	472,00	1,057%
Разом:	133	44 510,00	44 643,00	

Інформація стосовно термінів надання кредитів не приносить ясності щодо стану термомодернізації, так як відсутні відповідні дані стосовно суми. В результаті на основі даної таблиці можливо припустити, що Кредитні Договори з терміном більше 36 місяців скоріш за все були використані на термомодернізацію, так як переважно її термін окупності є досить тривалим, проте без більшої деталізації це буде лише припущенням.

Згідно «Результатів Національного дослідження: факти, успішні приклади» від 02.11.2016 року станом на 31.10.2016 року сума виданих кредитів становила 2 510,00 млн. грн., кількість виданих кредитів становила 154 318 од.

За результатами опитування розподіл енергоефективних заходів був наступний:

Заміна вікон	–	67%
Утеплення	–	17%
Заміна котлів	–	13%
Заміна радіаторів	–	3%
Інші заходи	–	<1%.

Згідно опитування показник енергоефективних заходів для здійснення термомодернізації значно вищий, ніж раніше.

Висновок:

Програма з термомодернізації на даний момент набирає оберти, наприклад за даними 2015 року кількість кредитів на котли становила 20,71% від загальної кількості виданих кредитів, згідно

¹⁸ Звіт рахункової палати стр 28: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16748159/Zvit_3-2.pdf?subportal=main

опитування частка кредитів на котли становить – 13%, відповідно утеплення та заміна вікон становить 84%. Проте для остаточних висновків потрібно аналізувати звіт стосовно наданих кредитів. Стан реалізації заходу у 2015 році може бути результатом відсутності інформаційної кампанії¹⁹.

Зважаючи на те, що згідно заяви Мінрегіону про першочергову необхідність термомодернізації 40 410 будівель (239 600 000 кв. м.), збудованих в період з 1971 по 1991 рр., так як їхня частка в житловому фонді (по площі) становить 24,6%, то даний захід виконується не в повній мірі. Це може бути спричинено більше інертністю мешканців таких будівель, а відповідно і ОСББ. Співставлення кількості виданих кредитів якраз підтверджує, що приватні власники одноквартирних будівель більш активні в даній програмі, проте їхній вклад в скорочення споживання енергоресурсів житловим сектором є не настільки помітним. В заяві Мінрегіону відсутня інформація стосовно багатоквартирних будівель до 1971 року та після 1991р. (але тих, показники котрих не відповідають державним нормам).

Окрім того, не визначено кількість будівель, що потребують термомодернізації по сектору в цілому, відповідно відсутність таких даних ускладнює оцінку результатів. Проте, якщо звернути увагу на те, що очікуваний результат поставлений трактуванням “до 25 відсотків”, то даний пункт буде виконаний і при 10 відсотках і при 5 відсотках.

¹⁹ Згідно звіту Рахункової палати Держенергоефективності в 2014–2015 роках не забезпечило реалізації завдань напряму «заходи, спрямовані на формування в суспільстві свідомого ставлення до необхідності підвищення енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива». Кошти на це не використовувалися.

Впровадження економічних та нормативно-правових засад укладення енергосервісних договорів щодо термомодернізації будівель бюджетних установ.

Виконавці: Держенергоефективності, Мінрегіон
Строк виконання: 2015 – 2020 рр.
Очікувані результати: Термомодернізація до 20 відсотків будівель бюджетних установ.

Опис сектору будівель бюджетних установ

В більшій мірі будівлі державного сектору побудовані ще до 1990 р²⁰. На сьогоднішній день в Україні функціонує 77 626 установ, котрі фінансуються за рахунок бюджетних коштів як державного, так і місцевого рівня. Потенціал енергозбереження таких будівель може становити від 40 до 70%²¹, проте для здійснення їх термомодернізації потрібно залучити значні кошти (від 4,2 до 8,5 млрд доларів США).

Відповідно до очікуваних результатів по даному заходу можна зробити висновок, що до 2020 року повинна бути проведена термомодернізація до 15 525 будівель бюджетних установ.

Здійснення даного заходу передбачено шляхом залучення енергосервісних компаній. Відповідно, для здійснення даного заходу необхідні відповідні зміни до законодавства. Визначними для реалізації заходу є наступні документи:

- Закон України «Про публічні закупівлі»;
- Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації»;
- Примірний Енергосервісний договір.

Проаналізуємо стан речей по кожному із них.

Закон України «Про публічні закупівлі»

Закон чинний²², поточна редакція від 04.06.2016 року. Даний Закон встановлює правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави та територіальної громади. Даний Закон був введений в дію:

- 3 01 квітня 2016 року: для центральних органів виконавчої влади та замовників, що здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання;
- 3 01 серпня 2016 року: для всіх замовників.

²⁰ Дані взято з Національного плану дій з енергоефективності до 2020 року, розділ 2.2 Сектор послуг.

²¹ Дані з пояснювальної записки до Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації»

²² <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

Окрім того, даним Законом вводиться в дію застосування авторизованого електронного майданчику як частини електронної системи закупівель²³.

Згідно пункту 5 Статті 2 особливості здійснення процедур закупівлі послуги енергосервісу встановлюється окремим законом. Окрім того особливості проведення закупівлі енергосервісу вимагає внесення доповнення до Порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків²⁴.

Відповідно до вищевикладеного можна зробити висновки, що згідно Закону всі закупівлі, починаючи від 01.08.2016 р. повинні здійснюватись за допомогою електронної системи закупівель. Закон допускає можливість не використання електронної системи закупівель, проте в даному випадку замовник повинен бути опублікувати звіт про укладені договори згідно Статті 10 Закону²⁵.

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації»

Законопроект спрямовано на:

- узгодження та приведення у відповідність норм чинного законодавства, що регулюють правовідносини в сфері енергосервісу та у сфері публічних закупівель²⁶;
- стимулювання розвитку ринку енергосервісу в Україні;
- виконання зобов'язань перед Європейським Союзом.

Законопроект передбачає здійснення закупівлі послуг енергосервісу двома шляхами – за допомогою використання електронної системи закупівель або шляхом застосування переговорної процедури закупівель (в останній редакції Закону передбачено лише застосування переговорної процедури закупівель). Окрім того, він встановлює критерії при проведенні відкритих торгів, а також критерії щодо оцінки пропозицій («показник ефективності енергосервісного договору»). Законопроект також описує проведення процедури закупівлі енергосервісу за допомогою електронної системи закупівель.

Важливою зміною є питання щорічних платежів виконавцю енергосервісу – в законопроекті запропонована виплата становить не менше 80% від щорічного скорочення (в першій редакції виплата становила від 80 до 90 відсотків від щорічного скорочення)²⁷. Відповідно, даний пункт дає змогу дещо скоротити термін виконання енергосервісного договору, що є хорошим аргументом для енергосервісних компаній.

Окрім того, важливим є також зміна строку дії енергосервісного договору з 10 до 15 років²⁸. Дана поправка є дуже важливою, так як роботи з термомодернізації якраз мають доволі тривалий термін

²³ Стаття 1. Закону <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

²⁴ Затверджений Постановою Кабінету міністрів України №166 від 24 лютого 2016 року. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/166-2016-%D0%BF/paran9#n9>

²⁵ Стаття 2 Закону, пункт 1.

²⁶ Закон України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» у сфері закупівель посилався на Закон України «Про здійснення державних закупівель», що на даний момент втратив чинність.

²⁷ Стаття 5, пункт 5 Проекту Закону

²⁸ Стаття 5, пункт 7 Проекту Закону

окупності (близько 10 років в залежності від об'єкту), відповідно, в даній ситуації, пункт направлений на скорочення ризиків.

Також в Статті 6 законопроекту внесено правку для пришвидшення затвердження істотних умов енергосервісного договору з вказівками максимальних термінів. Відповідно до даної статті виконавець енергосервісу може визначити терміни щодо підписання договору.

Інформація щодо проходження Проекту Закону:

Дата	Стан проходження
На даний момент	Готується на друге читання
04.10.2016	Прийнято в першому читанні
31.05.2016	Вручено подання Комітету про розгляд
11.05.2016	Надано для ознайомлення
10.05.2016	Направлено на розгляд Комітету
29.04.2016	Передає на розгляд керівництву
29.04.2016	Одержано Верховною Радою

Примірний Енергосервісний договір

Примірний Енергосервісний договір був затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від №845 від 21 жовтня 2015 року.

Висновок:

Станом на 07 вересня 2016 року в Україні підписано лише 1 енергосервісний договір для впровадження енергоефективних заходів в бюджетних установах (Осичківська загальноосвітня школа, Одеська область). Варто зауважити, що окрім цієї школи тендери було оголошено для 23 установ: у Києві (19 об'єктів), Вінниці (1 об'єкт), Полтавській (2 об'єкти) та Одеській областях (ще 1 об'єкт)²⁹.

В пояснювальній записці до Проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» вказано про щорічний обов'язок щодо термомодернізації державних установ – мінімум 1% щорічно згідно вимог Статті 2 Директиви 2012/27/ЄС³⁰. Відповідно до зазначеної інформації можна визначити, що станом на 2020 рік термомодернізація повинна бути здійсненою мінімум у 3 880 державних установах, відповідно щорічний показник становить 776 державних установ.

На даний момент результати здійснення даного заходу дуже мізерні, проте з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» будуть закладені всі необхідні умови та засади для

²⁹ Урядовий портал (http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249294488&cat_id=244276429).

³⁰ Сторінка 3 Пояснювальної записки до Проекту Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

впровадження енергосервісу в державних установах. Відповідно, у випадку прийняття закону можна очікувати тенденцію зростання кількості енергосервісних договорів вже починаючи з наступного року, за умови здійснення інформаційної та іншої підтримки зі сторони Уряду.

БЛОК 2: МІЖСЕКТОРАЛЬНІ ЗАХОДИ З ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

Встановлення мінімальних вимог до енергоефективності будівель та енергоспоживчих продуктів (обладнання), забезпечення функціонування системи енергетичного маркування електрообладнання побутового призначення

Виконавці:	Держенергоефективності; Мінекономрозвитку; Мінрегіон
Строк виконання:	2015 - 2020
Очікувані результати:	збільшення частки використання енерго-ефективних технологій та обладнання, заохочення до придбання побутових енергоспоживчих продуктів з вищим класом енергоефективності

Даний захід включає в себе як інформаційні заходи, так і законодавчі акти. Стосовно інформаційних заходів можна відмітити наявність на веб-сторінці Держенергоефективності інформації для бізнесу³¹ та споживачів³². З іншої сторони,

Суттєвим зрушенням до застосування енергоефективних технологій буде прийняття наступних законів:

- Закон України «Щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів»;
- Закон України «Про енергоефективність будівель»;
- Закон України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» - потребує доопрацювання в частині захисту інтересів Інвестора та курсових коливань. Також потребують допрацювання механізми проведення закупівель послуг за ЕСКО та впровадження механізму «мотивування» замовників (керівників держустанов).

Закон України «Про енергоефективність будівель», серед іншого, спрямований на імплементацію вимог Директиви 2010/31/ЄС "Про енергетичну ефективність будівель". На жаль, через некоректність перекладу, не розуміння "фізичної" природи деяких статей та складну економічну ситуацію в Україні, деякі норми та положення останньої редакції законопроекту не передають вимог Директиви у повному обсязі та надають інструменти для "обходу" закладених вимог з паспортизації нерухомості, що здається у аренду.

Закон України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» потребує доопрацювання в частині захисту інтересів інвестора та курсових коливань. Також потребують допрацювання механізми проведення закупівель послуг за енергосервісними контрактами та впровадження механізму мотивування замовників (керівників держустанов).

Відповідно, дані закони спонукатимуть більш раціонально використовувати паливно-енергетичні ресурси шляхом використання більш ефективних технологій та енергосервісу. Однак, в жодному з законів не визначено контролюючий орган та його повноваження, який відповідальний за верифікацію та зберігання енергетичних сертифікатів та паспортів.

³¹ <http://saec.gov.ua/uk/business>

³² <http://saec.gov.ua/uk/consumers>

Стосовно енергетичного маркування електрообладнання побутового призначення існує «Технічний регламент з енергетичного маркування електрообладнання побутового призначення»³³, затверджений наказом Державного комітету України з енергозбереження №118 від 28.10.2003 р., статус якого «чинний».

Станом на 01.06.2010 року діяли наступні стандарти щодо енергетичного маркування обладнання:

- ДСТУ 4081-2002 «Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутового призначення. Загальні технічні вимоги.»
- ДСТУ 4238-2003 «Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутової призначеності. Визначання енергетичної ефективності холодильних приладів.»
- ДСТУ 4351:2004 «Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутової призначеності. Визначання енергетичної ефективності пральних машин.»
- ДСТУ 4352:2004 «Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутової призначеності. Визначання енергетичної ефективності кондиціонерів повітря.»
- ДСТУ 4441:2005 «Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутової призначеності. Визначання енергетичної ефективності електричних ламп.»
- ДСТУ 4712:2007 «Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутової призначеності. Визначання енергетичної ефективності посудомийних машин.»
- ДСТУ 4992-2008 «Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутової призначеності. визначення енергетичної ефективності електричних прасок.»
- ДСТУ 4980-2008 «Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутової призначеності. визначення енергетичної ефективності електричних духовок»

Висновок:

На сьогоднішній день спостерігається дублювання в різних ДСТУ ідентичних норм за назвою та різних за вимогами, що призводить до можливості різного тлумачення.

Також вкрай важливо визначити контролюючий орган та його повноваження, що відповідатиме за верифікацію та зберігання енергетичних сертифікатів та паспортів.

³³ <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0045-04>

Забезпечення 100% комерційного обліку споживання природного газу, теплової енергії та води

Виконавці:	Мінрегіон; Держенергоефективності; НКРЕКП (за згодою); Міненерговугілля
Строк виконання:	2016 - 2019
Очікувані результати:	запровадження 100-відсоткового комерційного обліку споживання природного газу, теплової енергії та води у будівлях бюджетних установ та житлових будинках

Даний захід є одним із основних в рамках Програми енергонезалежності³⁴ в рамках «Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015. Окрім того, даний захід направлений на виконання Статті 13³⁵ Директиви 2006/32/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 05.04.2006 року.

Нормативною базою для здійснення даного заходу є наступні документи:

- Закон України «Про забезпечення комерційного обліку газу» в редакції від 01.10.2015 р.³⁶;
- Проект Закону «Про комерційний облік комунальних послуг» №4901 від 06.07.2016 р.³⁷;

Закон України «Про забезпечення комерційного обліку газу»

Даний Закон визначає правовід, економічні та організаційні засади забезпечення всіх категорій споживачів вузлами обліку природного газу з метою запровадження повного комерційного (приладового) обліку споживання газу.

В Законі чітко встановлені вимоги щодо постачання газу, тобто воно здійснюватиметься лише за наявності вузлів комерційного обліку. Звідси випливають наступні терміни облаштування вузлів комерційного обліку:

Для населення, що проживає у квартирах та приватних будинках, у яких газ використовується:

- Комплексно, в тому числі для опалення – до 01 січня 2012 р.;
- Для підігріву води та приготування їжі – до 01 січня 2016 р.;
- Тільки для приготування їжі – до 01 січня 2018 р.

Для інших споживачів:

– до 01 липня 2011 р.

³⁴ Згідно переліку першочергових реформ і програм – 9) Програма енергонезалежності.

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

³⁵ Стаття 13 «Вимірювання та поінформованість під час виставлення рахунків за енергоспоживання» - згідно неї Державні члени повинні забезпечувати виставлення рахунків за фактичну спожиту енергію, а також надання інформації стосовно статистики споживання та дані агентств, де можна отримати інформацію про наявні заходи щодо покращення раціонального використання енергії.

³⁶ <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3533-17>

³⁷ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59553

Виходячи з наведених у Законі термінів, на даний момент залишилась лише одна категорія споживачів – населення, котре використовує газ тільки для приготування їжі. Для даної категорії споживачів їх є три потенційних джерела фінансування встановлення вузлів обліку:

- коштів суб'єктів господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території;
- коштів відповідного бюджету;
- інших джерел, не заборонених законодавством.

Відповідно до вищевикладеного, проблем із реалізацією 100% комерційного обліку станом на 2019 рік бути не повинно, так як споживачам, у котрих буде відсутній комерційний облік, буде припинено постачання газу.

Проте 08.09.2016 року було продано Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про забезпечення комерційного обліку природного газу" (щодо захисту прав споживачів при встановленні вузлів комерційного обліку природного газу)³⁸. Однією із зазначених причин подачі проекту є те, що в Законі існує прогалина стосовно визначення щодо встановлення загальнобудинкових чи поквартирних лічильників для населення. Відповідно, пропозиція щодо роз'яснення даної ситуації звучить наступним чином (поправка до Статті 4 Закону):

«3. За погодженням з усіма мешканцями багатоквартирного будинку суб'єкти господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території можуть встановлювати загально будинкові вузли обліку газу. В інших випадках суб'єкти господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території встановлюють мешканцям багатоквартирних будинків квартирні лічильники.»

За умови прийняття такої поправки для організацій, котрі здійснюють розподіл природного газу на відповідній території, даний захід може бути доволі вартісним і відповідно вони змушені будуть іти на компроміс та домовленості з мешканцями.

В протилежному випадку, без даної поправки ситуація залишиться невизначеною і у випадку встановлення загальнобудинкового вузла обліку розподіл споживання повністю перейде на плечі мешканців.

Дана поправка є відповідно логічною і правильною і не повинна служити перешкодою для досягнення 100% комерційного обліку газу. Проте на випадок встановлення загально будинкового вузла обліку потрібно визначити правила розподілу споживання.

Проект Закону України «Про комерційний облік комунальних послуг»

Даний Проект Закону є допоміжним до Закону України «Про житлово-комунальні послуги»³⁹, котрий визначає засади організаційних господарських відносин, що виникають у сфері надання та споживання житлово-комунальних послуг. Проте, в даному законі немає визначення щодо термінів впровадження повного комерційного обліку споживання теплової енергії та води. На даний момент є також «Проект Закону про житлово комунальні послуги», проте в ньому також відсутні визначення

³⁸ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59973 – на даний момент проект на опрацюванні в комітеті.

³⁹ <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1875-15/page> - редакція від 01.01.2016;

термінів встановлення 100% обліку. Тому перейдемо безпосередньо до Проекту Закону «Про комерційний облік комунальних послуг», так як він безпосередньо пов'язаний із здійсненням заходу.

Даний проект стосується лише запровадження 100% комерційного обліку води та теплової енергії.

В пояснювальній записці до законопроекту приводиться статистика стосовно обліку споживання, тобто виходячи із наданої в ній інформації ситуація виглядає наступним чином:

- Засобами обліку споживання води обладнано близько 77% абонентів (комерційний облік багатоквартирних будинків – приблизно 22%);
- Оснащення будинків приладами комерційного обліку теплової енергії – 53% (станом на кінець 2015 року).

Даним Законом забороняється приєднання житлових і нежитлових будівель до зовнішніх інженерних мереж без обладнання таких будівель будинковими вузлами обліку відповідних комунальних послуг відповідно до вимог цього Закону.⁴⁰

Законом також встановлюють терміни обладнання будинковими вузлами обліку будівель, що на день набрання чинності Закону не були обладнані такими вузлами, проте були приєднаними до інженерних мереж⁴¹:

- Для нежитлових будівель – до 01 жовтня 2017 року;
- Для житлових будівель – до 01 жовтня 2018 року.

Окрім того, обладнання будівель вузлами обліку повинен провести оператор таких мереж.

Також у заонопроєкті визначено питання витрат на облаштування таких вузлів обліку – витрати понесуть мешканці⁴², проте розмір внесків може бути розділений на 5 років, або змінений за домовленістю⁴³. Внески не виплачуються оператору мешканцями у випадку, якщо вузол обліку встановлений за рахунок програми місцевого бюджету.

Окрім того, даним законопроектом також встановлюють терміни та умови щодо обладнання індивідуальними вузлами обліку окремих приміщень в існуючих будівлях⁴⁴. Для такого заходу встановлені наступні терміни:

- Для нежитлових будівель – до 01 жовтня 2017 року;
- Для житлових будівель – до 01 жовтня 2018 року.

Право власності на індивідуальні вузли обліку належить власникам (співвласникам) приміщень, якщо інше не встановлено законом або договором.

⁴⁰ Стаття 3, пункт 1 Закону

⁴¹ Стаття 3, пункт 2 Закону

⁴² Стаття 3, пункт 4 Закону

⁴³ Стаття 3, пункт 9 Закону

⁴⁴ Стаття 4 Закону

Відповідно до вищесказаного можна зробити висновок, що даний законпроект спрямований на досягнення 100% комерційного обліку вже станом на 01 жовтня 2018 року, і що це повністю відповідає очікуваним результатам заходу, що аналізується.

Окрім того даний закон співзвучний із заходами щодо термомодернізації та підвищення енергоефективності будівель, так як одним із першочергових заходів є облік фактичного споживання ресурсів.

Інформація щодо проходження Проекту Закону:

Дата	Стан проходження
На даний момент	Готується на друге читання
18.10.2016	Прийнято в першому читанні
04.10.2016	Вручено подання Комітету про розгляд
08.07.2016	Надано для ознайомлення
07.07.2016	Направлено на розгляд Комітету
06.07.2016	Передано на розгляд керівництву
06.07.2016	Одержано Верховною Радою

Висновок:

Стан реалізації даного заходу співпадає з «Стратегією сталого розвитку «Україна - 2020». Очікувані результати заходу можуть бути досягнуті в запланований термін.

БЛОК 3: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СФЕРИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

Розроблення проекту ЗУ щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів

Виконавці: Мінрегіон; Держенергоефективності
Строк виконання: 2016
Очікувані результати: Створення законодавчих умов для реалізації пріоритетних завдань державної політики у сфері енергоефективності, зокрема шляхом впровадження систем: менеджменту, моніторингу, стандартизації, маркування, енергетичного аудиту, механізму “білих сертифікатів”

Проект Закону про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів зареєстрований в Верховній Раді України за номером №3071 від 12.08.2013. Ініціатором законопроекту був М.Я.Азаров, Прем'єр-Міністр України на той час. Представляв проект Закону у Верховній Раді Голова Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження Пашкевич М.О..

Стан проходження та опрацювання комітетами:

Дата	Стан проходження
12.08.2013	Одержано Верховною Радою
12.08.2013	Передано на розгляд керівництву
	Розгляд комітетами:
12.08.2013- 20.08.2013	Комітет Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки
12.08.2013- 12.08.2013	Комітет Верховної Ради України з питань підприємництва, регуляторної та антимонопольної політики
12.08.2013- 20.08.2013	Комітет Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин
12.08.2013- 20.08.2013	Комітет Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи
12.08.2013- 20.08.2013	Комітет Верховної Ради України з питань бюджету
12.08.2013- 20.08.2013	Комітет Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та забезпечення діяльності Верховної Ради України
12.08.2013- 05.09.2013	Комітет Верховної Ради України з питань європейської інтеграції
16.08.2013	Надано для ознайомлення
05.11.2013	Вручено подання Комітету про розгляд
27.02.2014	Проект відкликано

Проект Закону України “Про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів” був розроблений на виконання розділу 5.1.1. Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2010 рік, затвердженої Законом України від 20.05.2010, Указу Президента України від 27.02.2008 №174/2008 “Про невідкладні заходи щодо забезпечення ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів”, розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.08.2011 №790-р “Про затвердження плану заходів щодо виконання у 2011 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу”.

Розроблення проекту Закону України зумовлене необхідністю закріплення на законодавчому рівні основних положень і норм такого важливого напрямку економічного розвитку, як ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів.

Також до законопроекту включено положення, які регулюватимуть сферу функціонування енергосервісних контрактів, які передбачені Директивою ЄС 2006/32/ЄС від 5 квітня 2006 року. Вказаний механізм використовується, як один з основних інструментів підвищення енергоефективності, особливо в державному секторі.

Законопроект розроблений на підставі та відповідно до таких актів законодавства Європейського Союзу:

- Резолюція Ради стосовно удосконалення програм енергозбереження в державах-членах 85/С 20/01 від 15 січня 1985 року (О J С 020, 22/01/1985 P.0001-0004);
- Резолюція Ради від 7 грудня 1998 року стосовно ефективності використання енергії в країнах Європейського Співтовариства (О J С 394, 17.12.1998, р. 0001-0003);
- Директива Ради 92/75/ЄЕС від 22 вересня 1992 року про порядок маркування побутових електроприладів та надання інформації споживачам стосовно енергоефективності побутових приладів (О J L 297, 13/10/92 P. 16-19);
- Директива Ради 93/76/ЄЕС від 13 вересня 1993 року, прийнята з метою обмеження викидів вуглекислого газу через покращання ефективності енергоспоживання (О J L 237, 22/10/1993 P.28-30);
- Директива 96/57/ЄС Європейського парламенту та Ради “Про вимоги щодо ефективності споживання енергії побутовими електричними холодильниками, морозильниками та комбінованими пристроями” від 3 вересня 1996 року (О J L 236, 18/09/1996 P. 36-43);
- Директива 2003/54/ЄС Європейського Парламенту та Ради стосовно спільних правил для внутрішнього ринку електроенергії, яка скасовує Директиву 96/92/ЄС (далі Директива 2003/54/ЄС) (О J L 176, 15/07/2003 P.0037-0056).
- Директива 2006/32/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 05 квітня 2006 року про ефективність кінцевого споживання енергії та енергетичні послуги, а також про скасування Директиви Ради 93/76/ЄЕС.

Реалізація законопроекту мала б вплив на регіональний розвиток, оскільки забезпечить ефективність реалізації регіональних програм підвищення енергоефективності та здійснення моніторингу за їх реалізацією.

Прийняття Закону України “Про ефективне використання паливно- енергетичних ресурсів” створить законодавчу основу для забезпечення здійснення діяльності суб’єктів господарювання у сфері ефективного використання енергетичних ресурсів та сприятиме забезпеченню балансу інтересів держави, суспільства, суб’єктів господарювання та споживачів їх товарів і послуг.

Реалізація положень законопроекту сприятиме:

- підвищенню ефективності споживання паливно-енергетичних ресурсів;
- зниженню енергоємності ВВП;
- здійсненню структурної перебудови економіки України;
- мінімізації залежності економіки України від імпорту енергоносіїв;
- зменшенню техногенного навантаження на навколишнє середовище.

Проте, відповідно до висновку Головного науково-експертного управління від 15.10.2013, законопроект потребує доопрацювання.

Станом на 27.02.2014 проект відкликано і жодної інформації щодо його статусу немає, хоча Національним планом дій прийняття цього закону передбачено в 2016 році.

Висновок:

Проект Закону України “Про ефективне використання паливно- енергетичних ресурсів” відповідає викликам та головним проблемам сьогодення в енергетичній сфері України. Державна політика крізь призму проекту закону “Про ефективне використання паливно- енергетичних ресурсів” в цілому чітко визначена та спрямована.

Прийняття проекту закону “Про ефективне використання паливно- енергетичних ресурсів” здійснить суттєвий вплив на стан проблем, вирішити які він спрямований.

Розроблення проекту ЗУ “Про енергетичну ефективність будівель”

Виконавці:	Держенергоефективності, Мінрегіонбуд
Строк виконання:	II півріччя 2015 року
Очікувані результати:	Створення законодавчих вимог для здійснення Енергоефективних заходів у будівлях для суттєвого скорочення споживання енергії (до 50 відсотків) та підвищення рівня енергетичної безпеки держави

Проект Закону про енергетичну ефективність будівель зареєстрований в Верховній Раді України за номером №4941 від 11.07.2016. Ініціатором законопроекту є Гройсман В.Б. Прем'єр-Міністр України.

Стан проходження та опрацювання комітетами:

Дата	Стан проходження
11.07.2016	Одержано Верховною Радою
11.07.2016	Передано на розгляд керівництву
	Розгляд комітетами:
12.07.2016- 14.07.2016	Комітет Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства
12.07.2016- 13.07.2016	Комітет Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки
12.07.2016- 13.07.2016	Комітет Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності
12.07.2016- 13.07.2016	Комітет Верховної Ради України з питань свободи слова та інформаційної політики
12.07.2016- 20.07.2016	Комітет Верховної Ради України з питань промислової політики та підприємництва
12.07.2016- 13.07.2016	Комітет Верховної Ради України з питань бюджету
12.07.2016- 13.07.2016	Комітет Верховної Ради України з питань запобігання і протидії корупції
12.07.2016- 13.07.2016	Комітет Верховної Ради України з питань європейської інтеграції
13.07.2016	Надано для ознайомлення
04.10.2016	Вручено подання Комітету про розгляд

Проект Закону України «Про енергетичну ефективність будівель» розроблено Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України разом з Державним агентством з енергозбереження та енергоефективності України з метою врегулювання на законодавчому рівні питання щодо підвищення енергетичної ефективності будівель.

Одним із важливих зобов'язань України, як повноправного члена Енергетичного співтовариства, є імплементація у національне законодавство вимог Директиви Європейського Парламенту та Ради ЄС

2010/31/ЄС «Про енергетичну ефективність будівель» в рамках виконання ратифікованого Договору про заснування Енергетичного Співтовариства.

В Україні відсутнє спеціальне законодавство в сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель. Технічний стан переважної більшості існуючих будівель та енергетичних систем не дозволяє забезпечувати адекватний рівень енергетичних характеристик будівель.

Прийняття законопроекту забезпечить врегулювання правових та організаційних засад діяльності у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель.

Законопроект погоджений Секретаріатом Енергетичного Співтовариства від 16.11.2015 та відповідає вимогам положень Директиви ЄС 2010/31/ЄС «Про енергетичну ефективність будівель».

Метою законопроекту є визначення правових, економічних та організаційних засад діяльності у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель, створення умов для раціонального споживання в них енергетичних ресурсів.

У законопроекті, зокрема визначаються:

- основні засади державної політики та інформаційного забезпечення у сфері енергетичної ефективності будівель;
- організаційно-правові засади сертифікації енергетичної ефективності будівель;
- особливості здійснення обстеження систем опалення та кондиціонування будівель;
- основні енергоефективні заходи в будівлях та механізми їх фінансування;
- загальні засади професійної діяльності в сфері енергетичної ефективності будівель;
- нормативно-правові засади здійснення незалежного моніторингу сертифікатів енергетичної ефективності будівель та звітів про результати обстеження систем опалення та кондиціонування будівель;
- особливості розроблення національних планів щодо збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії;
- відповідальність за порушення законодавства у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель.

Згідно із законопроектом для об'єктів будівництва та існуючих будівель передбачається сертифікація енергетичної ефективності з метою визначення фактичних її показників, проведення оцінки відповідності зазначених показників установленим мінімальним вимогам до енергетичної ефективності будівель, розроблення рекомендацій щодо підвищення рівня енергетичної ефективності будівлі, що враховують місцеві кліматичні умови та є технічно і економічно обґрунтованими.

Строк дії сертифіката енергетичної ефективності будівлі встановлено з урахування обмежень, визначених пунктом 8 статті 11 Директиви 2010/31/ЄС (не більше 10 років), а також зважаючи на проаналізований досвід імплементації Директиви країнами-членами ЄС. Так, аналіз звітів країн-членів Європейського Союзу показав, що в переважній більшості з них строк дії сертифікату енергетичної ефективності будівель становить саме 10 років. До таких країн належать, зокрема, Німеччина, Франція, Італія, Норвегія, Швеція, Угорщина, Латвія, Литва, Естонія тощо (всього біля 20 країн).

Законопроектом передбачено механізми залучення коштів на впровадження енергоефективних заходів та інструменти гарантування фінансування заходів із підвищення рівня енергетичної ефективності будівель (Фонд енергоефективності), які ґрунтуються на практиках країн-членів ЄС.

Законопроект погоджено без зауважень Державною регуляторною службою України, Міністерством соціальної політики України, Міністерством енергетики та вугільної промисловості України, Міністерством освіти і науки України, Державною службою України з питань праці, Міністерством юстиції України та із зауваженнями Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Міністерством фінансів України.

Відповідно до висновку Головного науково-експертного управління ВРУ від 01.09.2016, законопроект може бути прийнятий за основу у першому читанні з урахуванням викладених зауважень. А відповідно до висновку профільного комітету від 21.09.2016 за результатами розгляду у першому читанні законопроект буде прийнятий за основу, з доопрацюванням його з урахуванням зауважень і пропозицій суб'єктів права законодавчої ініціативи і внесений на розгляд у другому читанні.

Всі будівлі, в тому числі житлові будинки, повинні за свій рахунок провести енергоаудит та оформити сертифікат енергоефективності за власний кошт. Тих, хто не оформить сертифікат енергетичної ефективності, будуть штрафувати. Як відзначають експерти, в середньому аудит типової багатоповерхівки може обійтися в 5-12 тисяч гривень. Сума залежить від площі будинку та обладнання, яке використовує енергоаудитор. Наприклад, сім'ї, яка живе в будинку на 100 квартир, за аудит доведеться заплатити від 50 до 120 гривень.

Орієнтовна вартість енергоаудиту для багатоповерхівок:

– до 100 квартир	– 9.5 тис. гривень
– до 300 квартир	– 12 тис. гривень
– до 350 квартир	– 13 тис. гривень

Сертифікат вважається дійсним 10 років за умови, якщо за цей час будівля не буде модернізуватись.

Тим, хто сертифікат не отримає, доведеться заплатити штраф від 3400 до 5100 гривень.

Новий закон має пристосувати до умов України Директиву 2010/31/ЄС «Про енергетичну ефективність будівель». Розгляд нового законопроекту ускладнюється тим, що його прототип – Директива 2010/31/ЄС є лише однією із цілої системи директив, тісно пов'язаних між собою. Існує, наприклад, Директива 2012/27/ЄС «Про енергетичну ефективність», яка є базовою по відношенню до Директиви №31.

Висновок:

Даний проект закону “Про енергетичну ефективність будівель” відповідає викликам та головним проблемам сьогодення в енергетичній сфері України. Державна політика кризь призму проекту закону “Про енергетичну ефективність будівель” в цілому чітко визначена та спрямована. Але потребує врахування вищевикладених зауважень зацікавлених сторін.

Прийняття проекту закону “Про енергетичну ефективність будівель” здійснить суттєвий вплив на стан проблем, вирішити які він спрямований.

Окремо необхідно звернути на відповідність проекту закону “Про енергетичну ефективність будівель” до інших директив ЄС, на які посилається Директива 2010/31/ЄС «Про енергетичну ефективність будівель».

Розроблення проекту ЗУ щодо вдосконалення відносин у сфері теплопостачання, надання послуг з централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води в частині врегулювання відносин з питань від'єднання споживачів від центра-лізованих систем

Виконавці: Мінрегіон; Держенергоефективності; НКРЕКП (за згодою)
Строк виконання: 2016
Очікувані результати: Створення законодавчих умов для подолання негативних наслідків децентралізації сфери теплопостачання, зокрема забезпечення можливості впровадження заходів з енергозбереження та підвищення ефективності систем централізованого теплопостачання шляхом диверсифікації видів палива та технологій виробництва теплової енергії

Було 2 спроби прийняти даний законопроект.

Перший раз Проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення відносин у сфері теплопостачання, надання послуг з централізованого опалення та постачання гарячої води зареєстрований в Верховній Раді України за номером №3142 від 29.08.2013⁴⁵. Ініціатором законопроекту був Азаров М.Я., Прем'єр-Міністр України того часу.

Стан проходження та опрацювання комітетами:

Дата	Стан проходження
27.02.2014	Проект відкликано
11.10.2013	Вручено подання Комітету про розгляд
02.09.2013	Надано для ознайомлення
30.08.2013	Направлено на розгляд Комітету
29.08.2013	Передано на розгляд керівництву
29.08.2013	Одержано Верховною Радою

Другий раз Проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення відносин у сфері теплопостачання, надання послуг з централізованого опалення та постачання гарячої води зареєстрований в Верховній Раді України за номером №3742 від 29.12.2015⁴⁶. Ініціатором законопроекту був Яценюк А.П., Прем'єр-Міністр України того часу.

Стан проходження та опрацювання комітетами:

Дата	Стан проходження
14.04.2016	Проект відкликано
04.01.2016	Надано для ознайомлення
31.12.2015	Направлено на розгляд Комітету
29.12.2015	Передано на розгляд керівництву
29.12.2015	Одержано Верховною Радою

Результат в обидвох випадках – “проект відкликано”.

⁴⁵ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=48093

⁴⁶ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57624

Законопроект є вкрай важливим з огляду на впровадження 100% обліку енергоносіїв та за для врегулювання відносин між постачальниками теплової енергії та мешканцями багатквартирних будинків.

Потребують врегулювання питання розмежування відповідальності за внутрішні інженерні мережі та усунення суперечень з положеннями Постанови КМУ №630 від 21 липня 2005 р.

Разом із Законом необхідне прийняття Інструкції та Методики з обліку горячої води та теплової енергії з метою уніфікації проектних рішень та усунення спекуляції на ринку теплової енергії.

Задля забезпечення населення послугами з централізованого постачання горячою водою, необхідно включити обов'язання для Ліцензіатів з водопостачання по встановленню окремого комерційного обліку на вході до системи горячого водопостачання.

Висновок:

Даний законопроект в окремих положеннях відповідає викликам та головним проблемам сьогодення в енергетичній сфері України. Заходи державної політики, що опираються на вищезгаданий законопроект, не виконуються, оскільки проект закону не прийнятий і його теперішній статус невідомий.

Законопроект потребує доопрацювання в частині встановлення Ліцензіатами окремого комерційного обліку на вході до системи горячого водопостачання.

Також в рамках законопроекту необхідно передбачити доступ Споживачів до інформації з боку Постачальника, зокрема до Режимних карт з подавання теплоносія, для покращення умов контролю з боку Споживачів та прозорості роботи Постачальників.

Додатково необхідно закласти вимоги з неможливості відмови щодо укладання Договору на Постачання теплової енергії, оскільки ця вимога матиме позитивний вплив на розвиток ринку енергосервісних контрактів та отримання додаткових гарантій інвесторам.

Розроблення проекту ЗУ щодо скасування митних та податкових преференцій під час ввезення на митну територію України енергоефективного обладнання, устаткування та комплектувальних виробів

Виконавці:	Мінекономрозвитку; Держенергоефективності
Строк виконання:	2016
Очікувані результати:	Правове забезпечення Розвитку вітчизняного виробництва енерго-ефективного устаткування шляхом забезпечення рівних економічних умов господарювання під час реалізації енергоефективних проектів

Законопроекту щодо скасування митних та податкових преференцій під час ввезення на митну територію України енергоефективного обладнання, устаткування та комплектувальних виробів не ідентифіковано.

До 29 грудня 2014 року питання ввезення на митну територію окремих товарів, які можна віднести до заходу, що аналізується, регулювалися постановою КМУ від 14.05.08 р. №444⁴⁷. Постанова скасована Постановою КМУ від 29 грудня 2014 року №719⁴⁸. Тим не менше, на скасовану постанову посилається веб-сторінка Держенергоефективності в розділі “Податкові та митні пільги” (“Пільги та стимулювання”)⁴⁹.

Податковий Кодекс частково передбачає реалізацію заходу, що аналізується. Так, відповідно до Податкового Кодексу⁵⁰:

- 197.16. звільняються від оподаткування операції із ввезення на митну територію України:
 - 197.16.1. устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаючого обладнання і матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріалів для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії;
 - 197.16.2. матеріалів, устаткування, комплектуючих, що використовуються для виробництва:
 - 197.16.2.1. устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії;
 - 197.16.2.2. матеріалів, сировини, устаткування та комплектуючих, які будуть використовуватися у виробництві альтернативних видів палива або виробництві енергії з відновлюваних джерел енергії;
 - 197.16.2.3. енергозберігаючого обладнання і матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів;
 - 197.16.2.4. засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів.

Висновок:

⁴⁷ <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/444-2008-п>

⁴⁸ <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/719-2014-п>

⁴⁹ <http://sace.gov.ua/uk/business/preferentsii/derzh-pidtrymka/podatkovyi-ta-mytnei-pilgy>

⁵⁰ Пункт 197.16 статті 197

Хоча частина обладнання звільняється від оподаткування завдяки існуючим нормам Податкового Кодексу, розробка та прийняття зазначеного у заході законопроекту дозволить зробити енергоефективне обладнання більш доступним.

Створення “рівних економічних умов господарювання під час реалізації енергоефективних проектів” може створити передумови “вирішення” питання “рівності” у ручному режимі.

Прикладом такого регулювання може бути Постанова КМУ №293 від 30 березня 2016 р.⁵¹. Наразі спостерігається “викривлення” митних ставок у питаннях ввезення енергоефективних систем освітлення, а саме ставка для ламп розжарювання нижча за ставку для інших типів ламп, що наприкінці дає цінову перевагу лампам розжарювання та має негативний вплив на стимулювання енергоефективності в освітленні. Законопроект має оминати такі пробелеми.

⁵¹ <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/293-2016-п>

Розроблення проекту ЗУ щодо укладення довгострокових договорів на постачання теплової енергії

Виконавці: Держенергоефективності, Мінрегіонбудб, НКРЕ (за погодженням)
Строк виконання: II півріччя 2015 року
Очікувані результати: Збільшення обсягів приватних інвестицій в альтернативну тепло-енергетику, що виробляє теплову енергію для бюджетних установ

Проекту Закону про внесення змін до статті 19 Закону України "Про теплопостачання" щодо укладення довгострокових договорів на постачання теплової енергії зареєстрований в Верховній Раді України за номером №3320 від 13.10.2015. Ініціатором законопроекту є Яценюк А.П. Прем'єр-Міністр України того часу.

Стан проходження та опрацювання комітетами:

Дата	Стан проходження
13.10.2015	Одержано Верховною Радою
13.10.2015	Передано на розгляд керівництву
	Розгляд комітетами:
16.10.2015- 22.10.2015	Комітет Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки
16.10.2015- 21.10.2015	Комітет Верховної Ради України з питань бюджету
16.10.2015- 23.10.2015	Комітет Верховної Ради України з питань запобігання і протидії корупції
16.10.2015- 21.10.2015	Комітет Верховної Ради України з питань європейської інтеграції
19.10.2016	Надано для ознайомлення
24.11.2015	Вручено подання Комітету про розгляд
14.04.2015	Проект відкликано

Необхідність прийняття проекту Закону України «Про внесення змін до статті 19 Закону України «Про теплопостачання» щодо укладення довгострокових договорів на постачання теплової енергії» (далі – проект Закону або законопроект) зумовлена потребою врегулювання ситуації, що склалась в державі у сферах теплопостачання, альтернативних джерел енергії та альтернативних видів палива.

Здійснений Держенергоефективності аналіз⁵² показав значне зростання інвестицій в альтернативну теплоенергетику. Зокрема, у IV кварталі 2014 року було введено в експлуатацію об'єктів теплогенерації на альтернативних видах палива та альтернативних джерелах енергії встановленою тепловою потужністю біля 450 МВт, у тому числі у бюджетній сфері – біля 200 МВт. У цілому в 2014 році у бюджетній сфері було введено в експлуатацію об'єктів теплогенерації на альтернативних видах палива та альтернативних джерелах енергії загальною встановленою тепловою потужністю біля 300 МВт.

⁵² <http://saec.gov.ua/uk/news/859>

Проте, аналіз ситуації⁵³ із впровадження інвестиційних проєктів, пов'язаних із встановленням теплогенеруючих потужностей на альтернативних видах палива та альтернативних джерелах енергії саме в бюджетній сфері, свідчить про наявність ризиків, що стримують довгострокові капіталовкладення.

Такими ризиками є відсутність необхідних стимулів у бюджетних установ та органів місцевого самоврядування до укладення довгострокових договорів на постачання теплової енергії, виробленої на теплогенеруючих установках з використанням альтернативних джерел енергії та альтернативних видів палива, що зумовлено потенційним зростанням розміру плати за поставлений енергетичний ресурс та наявністю передбачених у бюджетному законодавстві правових можливостей щодо укладення однорічних договорів. Вищезазначені ризики стримують ріст інвестицій в заходи із збільшення частки альтернативних джерел енергії та альтернативних видів палива в сфері виробництва теплової енергії, що постачається бюджетним установам, та ставлять під сумнів виконання відповідних завдань Уряду щодо економії газу.

З огляду на викладене та зважаючи на необхідність забезпечення провідної ролі держави та органів місцевого самоврядування у реалізації визначених законодавством та рішеннями Уряду завдань щодо розвитку альтернативної теплоенергетики, проєктом Закону запроваджуються положення щодо створення правових умов для забезпечення фінансових гарантій інвесторам щодо повернення вкладених інвестицій в реалізацію проєктів з виробництва теплової енергії на теплогенеруючих установках з використанням альтернативних джерел енергії та альтернативних видів палива, яка постачається саме бюджетним установам.

При цьому проведений Держенергоефективності аналіз показав, що у разі встановлення за кредитні кошти теплогенеруючих установок, що використовують в якості палива дерев'яні пелети, та за умови встановлення інвестиційно привабливого тарифу згідно постанови Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 року №453 «Про стимулювання заміщення природного газу під час виробництва теплової енергії для установ та організацій, що фінансуються з державного і місцевих бюджетів» простий строк окупності становитиме приблизно 4,9 років. У разі встановлення за кредитні кошти теплогенеруючих установок, що використовують в якості палива дерев'яну тріску (при тому ж інвестиційно привабливому тарифі), строк окупності становитиме приблизно 5 років.

Таким чином, створення правових умов для забезпечення фінансових гарантій інвесторам щодо повернення вкладених інвестицій може бути реалізоване шляхом укладення довгострокових договорів, строк дії яких буде не меншим ніж строк окупності відповідних інвестиційних заходів. Встановлення п'яти років як мінімального строку окупності заходів із встановлення теплогенеруючих установок з використанням альтернативних видів палива та альтернативних джерел енергії, та одночасно як мінімального строку дії довгострокових договорів, укладених з бюджетними установами, гарантуватиме (як показали наведені вище дані) теплопостачальним організаціям, що постачають теплову енергію бюджетним установам, повернення вкладених інвестицій за всіх можливих варіантів здійснення інвестиційних заходів.

У цілому прийняття проєкту Закону забезпечить реалізацію інтересів суспільства, гарантування захисту прав споживачів, вирішення питання щодо забезпечення населення України тепловою енергією належної якості та у повному обсязі, підвищення рівня енергетичної безпеки держави, виконання міжнародних зобов'язань України щодо реформування енергетичної сфери.

⁵³ <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=58967&pf35401=386591>

Законопроект спрямований на врегулювання окремих аспектів взаємовідносин, що виникають у зв'язку з постачанням і використанням теплової енергії, а саме на створення необхідних законодавчих передумов для підвищення інвестиційної привабливості проектів, пов'язаних із заміщенням природного газу.

Законодавчими змінами пропонується забезпечити фінансові гарантії для інвесторів шляхом передбачення можливості укладення з бюджетними установами довгострокових договорів на постачання теплової енергії, строк яких буде не меншим ніж строк окупності відповідних інвестиційних заходів (не менше 5 років).

Проект Закону погоджено:

- без зауважень Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Державною регуляторною службою України;
- із зауваженнями, які враховано, Міністерством фінансів України;
- із зауваженнями, які не враховано, Міністерством енергетики та вугільної промисловості України.

Вцілому, законопроект передбачає тільки доповнення статті 19 ЗУ «Про теплопостачання» наступним:

«Постачання бюджетній установі теплової енергії, яка вироблена на теплогенеруючих установках з використанням альтернативних джерел енергії та альтернативних видів палива, здійснюється теплопостачальною організацією на підставі довгострокового договору, термін дії якого становить не менше 5 років»

Відповідно до висновку Головного науково-експертного управління ВРУ від 06.11.2015, управління висловило зауваження до законопроекту. А відповідно до висновку профільного комітету від 11.11.2015 за результатами обговорення комітет прийняв рішення рекомендувати Верховній Раді України прийняти законопроект про внесення змін до статті 19 Закону України "Про теплопостачання" щодо укладення довгострокових договорів на постачання теплової енергії (реєстр. №3320 від 13.10.2015 р.) у першому читанні за основу.

Але станом на 14.04.2015 проект відкликано і жодної інформації щодо його статусу немає, хоча Національним планом дій прийняття цієї поправки передбачено ще в II півріччі 2015 року.

Висновок:

Даний проект закону «Про внесення змін до статті 19 Закону України «Про теплопостачання» щодо укладення довгострокових договорів на постачання теплової енергії» відповідає викликам та головним проблемам сьогодення в енергетичній сфері України.

Заходи державної політики крізь призму проекту закону «Про внесення змін до статті 19 Закону України «Про теплопостачання» щодо укладення довгострокових договорів на постачання теплової енергії» не виконуються, оскільки проект закону не прийнятий і його теперішній статус невідомий.

Прийняття проекту закону «Про внесення змін до статті 19 Закону України «Про тепlopостачання» щодо укладення довгострокових договорів на постачання теплової енергії» здійснить суттєвий вплив на стан проблем, вирішити які він спрямований.

ЩОДО ЗАГАЛЬНОЇ СИТУАЦІЇ ТА БАР'ЄРІВ НА РИНКУ

Не є новиною, що українська економіка використовує непропорційно більшу кількість енергоносіїв, ніж країни Європи та інші країни з перехідною економікою. Втрати стають дедалі очевиднішими за умов високої вартості імпорту, низької (або відсутності) енергетичної безпеки, неконкурентоспроможних галузей промисловості та екологічної шкоди. Таким чином, підвищення енергоефективності є необхідним як з економічної, так і екологічної точки зору.

Тим не менше, розуміння наявних бар'єрів для підвищення енергоефективності в Україні має важливе значення для вироблення послідовної та ефективної політики. Причини низької енергоефективності можуть бути згруповані в двох напрямках:

- Надмірне регулювання ринку, що заважає нормальній роботі енергетичного ринку;
- Відсутність реальних заходів із стимулювання енергоефективності.

Вирішення проблеми надмірного регулювання енергетичних ринків може мати велике значення для підвищення енергоефективності.

Безперечно, доки ціни на енергоносії в Україні є штучно заниженими, домогосподарства і компанії матимуть мало стимулів для інвестування в заходи з підвищення енергоефективності і утримання від нераціонального використання енергоносіїв. Таким чином, заходи із підвищення енергоефективності повинні бути спрямовані на:

- Подальшу дерегуляцію і відмову від цінових викривлень на енергетичних ринках.
- Ціноутворення повинно бути результатом переговорів між учасниками ринку, а не адміністративного втручання.
- Перехід ринкової сили від кількох державних вертикально-інтегрованих компаній до конкурентних ринкових гравців.

Крім уможливлення вільного оперування ринків, держава повинна визначити подальші шляхи підвищення енергоефективності. Такі заходи повинні стосуватись недосконалостей та "провалів" ринку, які заважають домогосподарствам і компаніям ефективно використовувати енергоносії. Зокрема, можна визначити такі заходи:

- Вирішити проблему недосконалої інформації через впровадження обов'язкового маркування, енергоаудиту, прозорості та передбачуваної енергетичної політики, консалтингу з питань енергозбереження, тощо.
- Надати додаткове довгострокове фінансування через співфінансування, гарантій за кредитами, зниження вартості позик, податкових пільг, тощо.
- Чітке визначення прав власності в секторі житлової нерухомості.
- Визначити ринкову ціну на рівні, який би включав вартість екологічних збитків і інші зовнішні витрати від використання енергоносіїв.

Недосконале регулювання ринку та підвищення енергоефективності шляхом усунення провалів ринку вимагає послідовної стратегії в сфері енергетичної політики, що включатиме визначення спільної мети і конкретніших цілей, які узгоджуються із загальною метою. Відкриті, прозорі і чіткі цілі допоможуть збільшити прогнозованість економічної політики, що створює визначеність для планування довгострокових інвестицій в енергоефективні технології.

Україна повинна оцінити, які заходи економічної політики є вигідними для домогосподарств і компаній, а також для суспільства в цілому.

Для забезпечення найбільшої ефективності витрачення коштів платників податків слід впроваджувати обґрунтовані заходи економічної політики. Отже, слід аналізувати мікро- та макроекономічні наслідки впровадження пропозицій щодо заходів економічної політики шляхом проведення оцінки витрат-вигод та макроекономічного моделювання. Результатом має стати оцінка (небажаних) взаємозалежностей між чинною та запланованою політикою.

Хоча дані підкреслюють необхідність в діях, вони одночасно є нагадуванням про великий економічний потенціал від підвищення енергоефективності, що є в арсеналі української економіки. Крім того, міжнародні фінансові інституції, уряд Німеччини, європейські партнери та механізм Кіотського протоколу можуть бути використані для надання фінансових ресурсів, які можуть бути отримані у цьому контексті. Тим не менш, українські інституції повинні будуть показати, що вони можуть використовувати кошти ефективно і відповідально, і зробили своє "домашнє завдання" по розробці послідовної енергетичної політики.

Розуміння бар'єрів в сфері енергоефективності і найкращих способів їх вирішення, таким чином, є ключем до розкриття потенціалу в сфері енергоефективності.

Бар'єри на шляху підвищення енергоефективності в Україні⁵⁴

Фактор, що перешкоджає підвищенню енергоефективності	Специфічні чинники в українському контексті	Реакція у вигляді політики на найвищому рівні
Провали уряду і недосконалої ринку	Вертикально-інтегровані (державні) монополії і, таким чином, неконкурентоспроможні постачальники енергії в нафтогазовому секторі, вугільній промисловості та електроенергетиці Цінові субсидії на газ, вугілля, електроенергію	Продовжити програму лібералізації ринків <ul style="list-style-type: none"> Відмова від субсидій, адресна підтримка для домогосподарств Скасування адміністративного ціноутворення
Неповна інформація	Відсутність єдиної системи маркування енергоефективності будівель, автомобілів, побутової техніки Облік використання енергії Коливання цін на енергоносії	Обов'язковий облік тепла та електроенергії Маркування енергоефективності Підвищення рівня обізнаності про енергозберігаючі заходи, технологічні варіанти

⁵⁴ http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/2012/PP_01_2012_ukr.pdf

	Недостатня інформованість про технічні можливості	
Зовнішні ефекти	Надмірне споживання, оскільки забруднювачі не приймають на себе вартість місцевого та глобального забруднення	Технічні стандарти Ціна вуглецю або фінансові ініціативи Оподаткування викидів
Високі транзакційні витрати	Відсутність обліку газу, електроенергії та тепла робить дорогою систему інформування про використання енергії	Підвищення рівня інформованості громадськості Обов'язковість енергетичного аудиту для енергоємних галузей промисловості Державно-приватні партнерства Безкоштовні консультації з економії енергії для енергоємних галузей Підтримка ЕСКО і ESP
Асиметрична інформація	Проблема агентських відносин у приміщеннях типу "власник-винаймач" В секторі житлової та комерційної нерухомості бракує контролю над використанням енергії	Регулювання підвищення орендної плати для підвищення ефективності Енергоефективне маркування приміщень Уточнення прав власності
Відсутність доступу до довгострокового фінансування	Висока інфляція та відсоткові ставки перешкоджають розвитку довгострокових ринків фінансування Законодавчі перешкоди, що заважають житловим асоціаціям/компаніям з управління будинком отримати доступ до позикового фінансування	Спільне фінансування інвестицій у підвищення енергоефективності Податкові пільги, субсидії Кредитні гарантії Законодавчі зміни для полегшення позикового фінансування для власників нерухомості

ПЛАН ЗАХОДІВ З РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЛАНУ ДІЙ З ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ НА ПЕРІОД ДО 2020 РОКУ

Головна проблема, з якою стикнулися автори тіньовому звіту, є обмежена кількість та низька якість інформації в публічному доступі. Більша відкритість Уряду у питанні вільного доступу до статистичної та управлінської інформації може якісно вплинути на відношення громадськості та експертних кіл до успіхів роботи Уряду та агенцій.

Загальна оцінка роботи Уряду із впровадження Плану заходів з реалізації Національного плану дій з енергоефективності на період до 2020 року авторським колективом на етапі підготовки короткої версії Тіньового звіту є незадовільною.

Ідентифіковані проблеми:

Залежні від заходів, що були проаналізовані в рамках короткої версії Тіньового звіту:

- Слабка інформаційна політика по відношенню до населення з просування “теплих кредитів”
- Відсутність контролю за цільовим використанням “теплих кредитів”
- Відсутність мотивації для керівників установ для заключення енергосервісних контрактів
- Застарілі ДСТУ, наявність в них протиріч, що є корупціогенним фактором

Загальні:

- Неправильне застосування ключових показників ефективності
- Блокування законопроектів в комітетах або їх відкликання Урядом
- Низька якість пропрацювання законопроектів (“машинний” переклад європейської термінології тощо)
- Формальне виконання заходів, направлених на розробку законопроектів (недоведення законопроектів до етапу прийняття)
- Невиконання простих промоційних заходів (“Проведення Дня без автомобілів”, Популяризація використання велосипедів” тощо) – ще одне підтвердження слабкої інформаційної політики

В заключення відзначимо, що інструментарій Shadow Reports (тіньових звітів) є новою для України практикою, успішність якою залежить від тісної співпраці Уряду, Парламенту та громадського сектору.